

Zápis

z obhajoby dizertační práce Mgr. Petry Kanasugi

konané dne 27. září 2013

téma práce: Vývoj od tvaru *-m.u* k tvarům *-ó/-jó* a *daró* jako příklad gramatikalizace a subjektivizace

přítomní: CSc., Prof. PhDr. Jaroslav Vacek, CSc., Doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc., Doc. PhDr. Miriam Löwensteinová, Ph.D., Mgr. Veronika Zikmundová, Ph.D., Doc. PhDr. Svetislav Kostič, Dr., Prof. PhDr. Zdeňka Švarcová, Dr., Prof. Dr. Karel Fiala, Mgr. Martin Tírala, Ph.D., Doc. Ing. Jan Sýkora, M.A., Ph.D.

Předseda Prof. PhDr. Jaroslav Vacek, CSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidátku.

Školitelka Prof. PhDr. Zdenka Švarcová, Dr. představila doktorandku a seznámila komisi s uchazečkou, průběhem jejího studia a dizertační práci.

Kandidátka seznámila přítomné se svou dizertační prací. Nejprve definovala, jakým způsobem pojímá v rámci dizertační práce klíčové pojmy - modalita, gramatikalizace a subjektivizace a představila použitou metodologii. Dále prezentovala výsledky práce, vysvětlila k jakým posunům z hlediska gramatikalizace a subjektivizace u zkoumaného tvaru došlo, tyto posuny dále spojila s koncepty kognitivní gramatiky - dynamický evoluční model a koloběh podnětu a reakce. V závěru komentovala vzájemný vztah gramatikalizace a subjektivizace tak, že v případě zkoumaného prostředku byla gramatikalizace hybnou silou subjektivizace.

Poté Prof. PhDr. Zdenka Švarcová, Dr. přečetla oponentský posudek nepřítomné Mgr. Ivona Barešové, Ph.D. a Prof. Dr. Karel Fiala přednesl závěry svého posudku.

Kandidátka reagovala na posudky oponentů. K pochybnosti Mgr. Ivony Barešové, Ph.D. o vhodnosti užití termínu partikule pro tvar *daró* vysvětlila, že ač je termín běžně užíván ve spojení s jinými prostředky, rozhodla se zde respektovat terminologii morfologické analýzy predikativů profesora Heiko Narroga, která je jedním ze základních východisek práce. K dotazu Mgr. Ivony Barešové, Ph.D. na vztah subjektivizace a gramatikalizace obecně kandidátka uvedla několik příkladů, kdy dochází k subjektivizaci bez gramatikalizace a několik případů, kdy dochází k oběma procesům současně. V současné době podle kandidátky není možné zaujmout kategorické stanovisko a hodnotu dizertační práce vidí právě v tom, že analýzou jednoho konkrétního případu přispívá k objasnění tohoto vztahu. Na připomínku Prof. Dr. Karla Fialy, že rozdělení pojetí modality na „západní“ a „japonské“ je velmi zjednodušující, reagovala oponentka v zásadě souhlasem. Stanoviska českých, slovenských případně ruských lingvistů k modalitě, na které Prof. Dr. Karel Fiala upozorňuje, jsou v práci opomíjena. Jako důvod kandidátka uvedla téma práce, která není primárně zaměřena na

zkoumání modalit jako takové, a také obtížnou aplikovatelnost např. zmiňovaného Ďurovičova přístupu na japonský jazykový materiál.

V návaznosti na obecně zajímavý problém modalit otevřel Prof. PhDr. Jaroslav Vacek, CSc. diskuzi.

Diskuse:

Prof. PhDr. J. Vacek, CSc. konstatoval, že nejen v souvislosti s modalitou je klíčové neopomíjet českou jazykovědnou tradici. Funkční strukturalismus Pražského lingvistického kroužku obsahuje prvky, které např. americkému strukturalismu chybí.

Prof. Dr. Karel Fiala položil dotaz, zda kandidátka rozlišuje tzv. diktální a modální subjekt.

Mgr. Petra Kanasugi odpověděla, že tyto kategorie subjektu rozlišuje s tím, že diktální subjekt je subjekt vlastní propozice a modální subjekt je zdroj modalit. V případě deontické modalit subjekt prezentující děj apod. jako nutný či vhodný. V případě epistemické modalit subjekt prezentující děj apod. jako více či méně pravděpodobný. Konkrétní modální prostředky se však do značné míry liší nejen v tom, jakou míru nutnosti, pravděpodobnosti apod. vyjadřují, ale také v tom, jak explicitně konstruuji modální subjekt.

Prof. Dr. Karel Fiala jak se v souvislosti s různou úrovní kategoričnosti díváte na zkoumané prostředky?

Mgr. Petra Kanasugi označila zkoumané prostředky za modálně relativně slabé, nekategorické.

Prof. Dr. Karel Fiala se vrátil k otázce z posudku, jak se vlastně díváte na myšlenkovou operaci umělého abstraktního oddělení dikta od modalit a modalit od dikta?

Mgr. Petra Kanasugi odpověděla, že záleží, jakým způsobem chápeme modalitu. Pokud budeme vycházet z Ďurovičova pojetí, které zahrnuje i lexikální prostředky, pak oddělení těchto kategorií možné není, pokud budeme chápat modalitu jako gramatickou kategorii, pak její oddělení od dikta možné je. Toto tvrzení ilustrovala na příkladech.

doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc. se vrátil ke klíčovým pojmům gramatikalizace a subjektivizace a jejich vztahu, který chtěl blíže komentovat.

Mgr. Petra Kanasugi v případě zkoumaného prostředku došlo nejprve ke gramatikalizaci, která byla součástí širších změn v konjugaci predikativů. Sledovaný prostředek, který byl původně příponou, se stal koncovkou, dostal se tak do zcela nových významových opozic, což vedlo k redefinici významu směrem k větší míře subjektivity. Subjektivizace byla tedy do velké míry důsledkem gramatikalizačních posunů.

Prof. Dr. Karel Fiala někteří lingvisté - např. Traugott mají tendenci gramatikalizaci prezentovat jako důsledek subjektivizace, ale já mám také za to, že velmi často je postup opačný.

Prof. PhDr. Jaroslav Vacek, CSc. ukončil diskuzi.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování: Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Mgr. Anna Křivánková